

עקב (77)

ע"י הברכה יש לנו דין של "עבד כהן בפניו"

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ (ח, ט)

הקשו המפרשים: איך אנו אוכלים בעולם הזה, הרי שחר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:)? ותירץ ב"צפנת פענח", שהקב"ה כהן הוא (סנהדרין לט.), ואנו עבדיו, ועבדי כהן אוכלים בתרומה (רמב"ם תרומות ו, א). ושוב קשה: הלא אין עבד אוכל תרומה אלא בפניו? ותירץ על פי מה שכתב ה"אלשיך" שעל ידי הברכות שאנו מברכים על השולחן, אנו מורידים את השכינה אלינו למטה, ואם כן הרי זה בפניו, עד כאן מדברי ה"צפנת פענח". כל זאת נרמז כאן: וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ, וממילא קשה: הרי שחר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואיך אנו יכולים לאכול ולשבע? ועל כך בא היישוב: "וּבִרְכַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ". ועל ידי הברכה יהיה לך דין של עבד כהן בפניו, שאוכל התרומה.

ספר "ושלל לא יחסר"

לימוד תורה מתוך צער

וְאִשָּׁב בְּקֶרֶב אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לָחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי (ט, ט)

צריך להבין, אם משה היה זקוק בהיותו בשמים לאכילה ולשתיה, א"כ כיצד חי ארבעים יום בלא לחם ומים, הלא א"א לחיות בדרך הטבע יותר משבעה ימים ללא אכילה ושתייה, אלא ודאי חי בדרך נס, א"כ מה משתבח משה בזה שחי ארבעים יום ללא אכילה?

הרי ע"י נס, ניתן לחיות אף אלף שנים בלא אכילה ושתייה. אלא נראה לומר שמשה רבינו היה בצער, מאחר והיה זקוק לאכילה ושתייה כמו אדם רגיל, ושרוי היה בצער כמו מי שלא אכל ארבעים יום וארבעים לילה, ובצער גדול עסק בתורה, וחיותו היתה בנס. אמנם עדיין צריך ביאור, כיון שנעשה לו נס וחי ארבעים יום ללא אכילה ושתייה, מדוע נתנו לו לחיות בצער, ולא נעשה לו נס שלא יחוש כלל בצורך אכילה ושתייה כמו מלאכים?

אלא ללמדנו: כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן ובתורה אתה עמל. רק תורה מתוך צער והדחק בכוחה להיות קנין לאדם.

ספר "אוצרות התורה"

וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמְעוּן (ז, יב)

התנא באבות (א, ד) אומר: והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם. ותלויים שני הדברים זה בזה. המתאבק בעפר רגליהם של תלמידי חכמים, זוכה להבין ולהשכיל בדבריהם, והרי הם לדידו כמו ששותה לצמא, שנהנה מאוד בשתייתו. על כן נהגו תלמידים לנוע ולנווד ממקומם, לגלות למקום תורה, כי בשכר מסירות נפשם, זוכים הם לקנות קנין אמיתי בתורה. על כך רומזת התורה: "וְהָיָה עֲקֵב", בזכות דישת העקב, היינו נדודי הדרך למקום תורה, "תִּשְׁמְעוּן", אזי תשיגו "אֶת הַמְּשֻׁפָּטִים הָאֵלֶּה".

חתם סופר

פִּי לֹא עָל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ (ח, ג)

מה שתקנו חז"ל לברך על הפת "המוציא לחם מן הארץ", רצה לומר כי מצד ה' יתברך הוא מוציא "לחם" מן הארץ, אלא שחטא האדם הראשון גרם לזה שאינו יוצא מוכן ומושלם, וצריך עדיין טרחה עד שיהיה ראוי להם לאכילה, אבל מצד המשפיע, השי"ת, הוא מוציא לכם מן הארץ. ולכך לעתיד לבוא שתפסק הקללה מן האדמה, שנתקללה בשביל האדם, אמרו חז"ל בגמרא (שבת ל:): עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת, והכל יהיה מוכן בשלימות, ולא יהיו נצרכים כל תיקון והכנה. לפי זה מבואר המחלוקת בגמרא (ברכות לח), אם אומרים מוציא או המוציא. אם הכוונה לזמן הבריאה אומר מוציא אבל אם הכוונה על לעתיד לבוא שיצא גלוסקאות אומר המוציא.

ספר "להתעורר באהבתך" (כשם המהר"ל מפראג)

אַרְצָא חֲטָה וְשִׁעָרָה וְנִפְנָן.... אַרְצָא זֵית שְׁמֵן וְדָבָשׁ (ח, ח)

מדוע נבדלו "זֵית שְׁמֵן וְדָבָשׁ", להקרא עליהם תיבת "אַרְצָא" בנפרד.

נראה לבאר, משום ששניהם לא היו בנמצא בארץ מצרים, כמו שמצינו ששלח יעקב ליוסף מזמרת הארץ, מעט דבש (בראשית מג, יא). כמו כן בפרשת חוקת טענו המתלוננים: למה העליתנונו ממצרים להביא אותנו אל המקום הרע הזה, לא מקום זרע ותאנה וגפן ורימון, ולא הזכירו זית שמן ודבש, במשמע, שגם במצרים לא היו להם, לכך ייחדם הכתוב להזכירם בנפרד, "אַרְצָא זֵית שְׁמֵן וְדָבָשׁ", אשר בהם השתבחה ארץ ישראל במיוחד. זה גם טעם ההלכה שכל הקרוב לתיבת "אַרְצָא" קודם לברכה, כי השניים הללו הקרובים ל"אַרְצָא" יותר משאר הפירות, נתייחדה בהם הארץ לשבת,

משך חכמה

פִּי יִגְרָתִי מִפְּנֵי הָאֵף וְהַחֲמָה אֲשֶׁר קָצַף ה' עֲלֵיכֶם (ט, יט)

אמר רבי אלעזר: גדולה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו, דאילו במשה כתיב: "כי יגורתי מפני האף והחממה" ואילו בעושה צדקה כתיב "מתן בסתר יכפה אף" (ב"ב ט). בכוחו של מתן בסתר לכפות אף, למרות זאת אמר משה: כי יגורתי מפני האף והחממה. הוא פחד מן האף והחממה. וקשה כי אצל משה לא היה מתן בסתר, שבזכותו היה להם להינצל מן אף? יש לומר: גם בזמן משה נתנו מתן בסתר, אבל הנסיון שבנתנה היה קטן ביותר. היתה זו תקופה של ניסים גלויים, כאשר ראו בגלוי את יד ה', ועל כל נתינת צדקה שילם הקב"ה מיד בכפל כפלים. אבל בדורות האחרונים יש הסתר פנים, וכאשר נותנים צדקה נראה כאילו נחסר מן הכיס. יש רשעים שגרים בבתים מפוארים ומרויחים הון ענק, למרות שהרעו מעשיהם, ולמרות שלא נתנו כלל צדקה. ודקא ירא ה', שמבחינה כלכלית הם בתחתיתו של העישרון התחתון, ויש הרואים אותו כ"מסכן" בשל כך, הוא נותן צדקה ביד רחבה, ובכל זאת הוא נותר "מסכן" ואין רואים בחוש שבאה עליו ברכה גדולה בזכות הצדקה שנתן. הניסיון בעת הסתר פנים כזה, הוא אפוא, גדול הרבה יותר, וזה שאמר ר' אלעזר גדול העושה צדקה בסתר, בזמן הסתר פנים, גדולה נתינת הצדקה, בשל גדול הניסיון שבכך, יותר מהנתינה בזמנו של משה רבינו.

ומתוך האור בשם הגר"א

מדוע רבי עקיבא יכול היה לדרוש את מה ששמעון העמסוני חשש לדרוש?

אָת ה' אֱלֹזְקִיף תִּירָא (י, כ)

למה לא פחד ר"ע לדרוש "את" לרבות ת"ח כמי שפחד רבי שמעון העמסוני?

ר"ע חי לאחר שמעון העמסוני, וכאשר ראה כיצד היתה לשמעון העמסוני שיטה ברורה ומוצקה, שעל פיה דרש כסדר את כל ה"את" שבתורה, אולם כאשר הגיע ל"אָת ה' אֱלֹזְקִיף תִּירָא", פחד לרבות כבוד של מאן דהוא ולהשוותו לכבוד המקום, ומתוך כך ביטל את כל השיטה שלו ופירש מכל הדרשות שדרש כל חייו, הבין ר"ע איזו התבטלות יש לתלמידי חכמים בפני כבוד שמים, עד כדי כך שמסוגלים הם לפרוש משיטתם, לוותר על כל מה שפעלו ועשו, ובלבד שכבוד שמים לא יפגע, חלילה, א"כ עליהם אפשר לדרוש "את", לרבות תלמידי חכמים. שהרי "את" לרבות את הטפל, ותלמידי חכמים שהופכים מרצונם להיות טפלים ובטלים כלפי מעלה, הרי הם בכלל "אָת ה' אֱלֹזְקִיף תִּירָא".

ושלל לא יחסר בשם הרב אהרן וולדמן

הלכה: טלטול שקית אשפה. לכלוך שעל הבגד

שקית אשפה שמונח בו אשפה שהוא מוקצה, אסור לפנותה מהבית מאחר שהשקית נעשה בסיס לדבר האסור, אמנם אם מונחת במקום שהוא בגדר של "גרף של רעי", או שהיא מפיצה ריח רע, מותר לקחתה ולפנותה לחוץ.

לכלוך הדבוק בבגדו או בבשרו של אדם, מותר לגררו בציפורן ואין בזה איסור טלטול מוקצה (כשאין בזה איסור כיבוס), וכן מותר להסיר לכלוך מתחת הציפורן, וכן לנקות הכסא או הכלים מלכלוך הדבוק בו שרי.

ספר מטעמי שולחן שבת בשם "ארחות שבת"

פתגם: לוח השנה דומה לבצל: ככל שמקלפים יותר בוכים יותר.

ספר "שמחלה"

חקירה: בוונה

עשיית אוהל קבוע, או קיבוץ החלקים ודיבוקם שיעשו כגוף אחד (אבן האול שבת י"ז: אב המלאכה, כאשר שניהם ביחד, התולדה כאשר אחד מהם)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: השוכר את הפועלים

עשיר חכם שכר פועלים לבנות לו בית, והוא עצמו ישב עמם לזרזם שיעשו את מלאכתם נאמנה, אך הללו התרשלו במלאכתם ועשו הכל בריפיון ידים ובעצלתיים, עד כי חלה בעל הבית מרוב עגמת נפש ורגזה. נאנח ואמר: עתה נתבררו לי היטב דברי חז"ל: הרוצה לאבד מעותיו ישכור פועלים ואל ישב עמם, שאם לא ישב עמם יאבד רק את מעותיו, אבל אם ישב עמם יאבד גם את כוחו ובריאותו....

ספר "חד וחלק" ח' ג

שבת שלום!

מזל טוב ליום הולדת של בני חניאל בן מלכה נ"י

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, ג'ילברט יפה בת מרים. לזיווג טוב לשלמה בן אסתר. לעילוי נשמת של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, לעילוי נשמת של שלמה בן מחה. לעילוי נשמת של דניאל בן רחל, לעילוי נשמתו עמנואל בן אברהם.

